

APOSTOLUL

— REVISTA DIDACTICA SI LITERARA —

A P O S T O L U L

REVISTĂ DIDACTICĂ ȘI LITERARĂ

APARE ODATĂ PE LUNĂ
SUB ÎNGRIJIREA CERCULUI DIDACTIC PIATRA-N.

Comitetul de conducere și colaborare :

V. GABOREANU, S. PURICE, C. LUCHIAN, V. SCRIPCARU,
EUFR. SĂVESCU, ION DRAGAN, C. TURCU, V. ANDREI,
I. TĂZLĂGANU, EUFR. MANOLIU, ALEX. GHEORGHIU,
M. AVADANEI, D. HOGEA, V. DORNEANU, TEOFAN
MACOVEI, N. PODOLEANU, I. PAPUC, D. ȚIPA,
M. STAMATE, I. RAFAILĂ, I. STROIA.

S U M A R

Din înțelepciunea poporului	V. GHÎTESCU
Rolul civic al învățătorului	L. PURCARU
Despre Darwinism	C. TURCU
Conferința intimă a cercurilor culturale	NĂCULAI MOGA
Bistrița. Toamnă. Scrisoare	I. VESPREMIE
Sonet	GEORGE MOROȘANU
Trimite-mi flori de liliac	GEORGE FIDLER
„Lipoveni-Bârjoveni”	TH. URSU
Școala primară și cercetășia	MARIA PESTER
Calendarul ostașului. — Calendarul Sătenilor. — Pagina Oficială	

Nu se învârtă
în jurul
casă.

Din înţelepciunea poporului.

Viaţa e o şcoală, în care atât oamenii luaţi în parte, cât şi popoarele, învaţă multe prin experienţa lor proprie, pe care după ce le folosesc ei înşişi, le lasă moştenire urmaşilor.

Dar dacă viaţa e o şcoală, ea este în acelaşi timp şi o luptă — lupta pentru existenţă — şi în această luptă învinge acel care e mai bine înzestrat şi mai bine pregătit.

De altfel lucrul acesta se adevăreşte nu numai în viaţa oamenilor ci şi în a celorlalte veşuitoare.

Din desfăşurarea vieţii fiinţelor inferioare se vede că apărând anumite specii, ele au avut de luptat cu mediul înconjurător — lupta de adaptare, cum se zice — apoi cu alte fiinţe; şi au tot pierit indivizi din acea specie, până când experienţa adunată din generaţie în generaţie, le-a pus în stare să găsească mijloace de apărare pentru a-şi asigura traiul mai departe.

Învăţăturile câpătate din experienţă se transmit la fiinţele inferioare sub forma de instincte, adică glasuri înăscute, care le strigă primejdia de care trebuie să se păzească.

Şi ca să luăm un exemplu aproape de noi, ia gândiţi-vă câtă sumedenie de şoareci au trebuit să piară, până ce experienţa trecută în instinct a făcut pe urmaşi să le ferească de pisică!

Câte păsări au trebuit să cadă pradă uliilor, pentru ca cele de azi — la vederea lui — să dea alarma şi să se ascundă!

Acelaşi lucru e şi în viaţa omului. Câte ciocniri n'au avut loc între indivizi sau grupe de indivizi, din diferite motive, de pe urma cărora au perit unii, au avut de suferit alţii!

Şi de acolo, cei care au păţimit, sau cei care au văzut ori auzit de patima altora, au tras învăţătură pe care în înţelepciunea lor a îmbrăcat-o într'o anumită haină de vorbe şi a comunicat-o apoi şi altora.

Venind la poporul nostru, nu mă pot opri de a nu vă arăta cum preţuieşte pe Român marele nostru poet V. Alexandri, care a cutreerat acum 90 de ani şi ţinuturile Neamţului, pentru a aduna cântece populare :

„Mie drag Românul şi ştiu a preţui bunătăţile cu care l-a dăruit natura. Mi-e drag să-l privesc şi să-l ascult, căci e simplu şi frumos în înfăţişarea lui; căci e curat, înţelept, vesel şi poetic în graiul său.

Am multă sperare în acest neam, a cărui adâncă cumiinţie e tipărită într'o mulţime de proverbe, unele mai înţelepte de cât altele; a cărui închîpărire minunată e zugrăvită în poveştile sale poetice şi strălucite ca şi cele orientale; al cărui spirit satiric se vedeşte în nenumăratele anecdote asupra tuturor naţiilor cu care s'a aflat în relaţie; a cărui inimă bună şi darnică se arată în obiceiul ospetel pe care l-a păstrat cu sfinţenie dela strămoşi; al cărui geniu, în fine, luceşte atât de viu în poeziile sale.

Și mai departe :

„Cine a intrat în vorbă frățește cu locuitorul dela câmp și nu s'a mirat de ideile, de judecățile lui, și nu a găsit o mare plăcere a asculta vorba lui împodobită cu figuri originale ? De pildă :

— Vrea să grăiască de un om bun, zice : E bun ca sinul mamei.

— De un om înalt și frumos ? E înalt ca bradul și frumos ca luna lui Mai.

— De un om rău ? Are mate peștrițe.

— De un om urit ? Urit tată a avut.

— De un om prost ? El crede că câte păsări zboară se mănâncă.

— De un isteț ? Scoate pe dracul din pământ.

— De o femeie frumoasă ? E ruptă din soare.

— De un lăudăros ? Intră'n doi ca'n doisprezece și nu-l scot nici două zeci și patru Si c. l.

Înțelepciunea poporului nostru se arată într'o mulțime de proverbe, maxime și zicători, prin care el judecă și caracterizează situații, fapte și apucături, dând dovadă de adâncă înțelegere și cunoaștere a oamenilor și împrejurărilor.

Neamul nostru prin așezarea lui aici la porțile răsăritului, a fost mereu în calea puhoiului de năvălitori și atunci românii erau nevoiți să-și lase căminurile și avuțul și să se adăpostească în munți și în păduri.

Și din această înfrățire la vreme de nevoie s'a născut vorba : „*Codrul frate cu Românul*”.

Iar după trecerea puhoaielor, ei se întorceau iarăși la vetrele lor și-și refăceau gospodăriile pustiite; de unde vorba : „*Apa trece, pietrele rămân*”.

Pentru a arăta primejdia pătrunderii străinilor la noi — mai ales pe timpul epocii fanariote — a zis : „*Ferește-te, Române, de cuiu străin în casă*”, iar relele pe care au avut a le suferi le-au arătat prin vorba :

„*A crescut șarpele la sin*”.

Pentru a zugrăvi pe acei care se pun în slujba străinului și-l ajută, zice :

„*S'a făcut coadă de topor*”.

Sau pentru a arăta starea când românul muncește și altul ia rodul muncii lui, spune :

„*Botii ară și caii mănâncă*”.

Cum pe vremuri erau dese schimbările la domnie și cum aceste schimbări aduceau o înrăutățire a stării românului, căci toate birurile pe spatele lui erau, a scos vorba :

„*Schimbarea domnilor, bucuria nebunilor*”.

Venind acum la relațiile dintre oameni, vedem redată prin proverbe o adevărată linié de conduită pe care trebuie s'o aibă cineva față cu semenii lui.

Și cum oamenii se apropie unii de alții prin vorbă, aceasta trebuie spusă cu rost și când se cuvine, căci :

„*Vorba-și are vremea ei și nu s'o trântești când vrei*”. Căci :

„*Unde-i vorbă multă, acolo e treabă scurtă*”.

Și apoi :

„Limbutul n'are cin'să-l asculte, și el spune, îndrugă multe, parc'a mâncat picioare de găină și-l tot răcâe la inimă”.

Cu vorba spui și lucruri serioase și glume, și lucruri plăcute și supărătoare :

„Din vorbă'n vorbă iese adevărul” și :

„Din vorbă se face fapta, și din faptă vorba”.

Și pentru că de multe ori :

„Limba ta e mai mult de cât sabia”, de aceia :

„Pune-ți frâu la gură și lacăt la inimă”

Dacă glumești cu cineva :

„Glumele să-ți fie ca sarea 'n bucate” căci :

„Nu e meșteșug a găti mâncare, ci a o potrivea din sare”. Și apoi :

„Limba îndulcește, limba amărăște” iar :

„Vorba dulce, mult aduce”.

Dacă nu ști să spui vorba cum trebuie și când trebuie, îndată auzi :

„Nu vorbi pe de-antregul ca baba chioara, căci se găsește vreunul de-ți umflă ceafa de pumni și spatele de ciomege”. Și cu ele rămâi, căci :

„Bătăia și ocara nu se întorc niciodată”.

Câte odată omul spune în vorba lui și neadevăruri. fie în interesul său fie în al celui cărui i le spune. De altfel, cred că mulți știu ce rost are minciuna în diferitele împrejurări ale vieții. O condiție însă se cere, să nu devină obicei și să nu aibă urmări păgubitoare.

„O minciună bine ticluită, plătește mai mult de cât un adevăr”. și :

„Cu-o minciună boierească, treci peste granița nemfască”.

Dar și cine spune minciuni :

„Iși mânăncă credința ca și țiganul biserică”.

Iar cel mincinos din deprindere :

„Când spune adevărul, se bolnăvește”.

În tot cazul :

„Mai lesne-i a vorbi adevărul de cât minciuna”. Cum spune următoarea anecdotă :

„Un țigan furase 2 găște grase și le pusese în desagi. Și mergând, se tot gândea, ce minciună să cârpească de-l va întâlni vre-un român.

Cum mergea el și se gândea, iată îi iese în cale un român cu o bâta în mână :

„Îa spune, ce ai în desagă, țigane ?

Am niște ciocane, răspunse el. Dar dincolo, ce ai ? Țiganul, care mințise, la a doua întrebare s'a fâstăcit, și luându-l gura pe dinainte, zise : altă găscă.

De aici și vorba : „Altă găscă'n ceia traistă”.

Unii oameni au năravuri rele, care sunt molipsitoare și de aici învățătura :

„Cu șchiop într'un loc de șezi, te înveți de șchiopătezi”. Sau :

Cu păcurarul când trăești, trebuie să te mânjești.

Dar năravul e buruiană rea de care nu poți scăpa, și de aceia :

„Năravul din fire, n'are lecuire”. Ori :

„Lapul păru-și schimbă, dar năravul ba”.

Și „Ce iese din pișcă, șoareci mânăncă”.

Pentru a explica de ce un om de treabă, are și copii buni și copii răi, zice:

„Dintr'un răsur țesă și trandafiri și mărăcini”.

Dacă fiul e mai ticălos de cât tatăl:

„Unde a sărit capra, mai sus sare iada”.

Dacă o deprindere rea nu-i stăvilită la vreme, ea crește:

„Cine fură azi un ou, mâne fură un bou”.

Unele năravuri sunt legate de anumite neamuri, de ex:

„Țiganul până nu fură, nu se ține om”. Și:

„Oureiul până nu înșală, nu mânăncă”.

Când unul își face de cap și nu se găsește nimeni să-l pue la locul lui, zice:

„A găsit sat fără câni”.

Iar dacă sare unul și-l înfruntă, exclamă:

„Ei, este ac și de cojocul lui”, sau:

„Ori ce naș își găsește naș”, ori:

„Fie care hiară își găsește lupul ei.

Printre oameni sunt și nevoiași, din vina lor, ori din vina altora, pe care românul crede că trebuie să-i ajute, și de aceia zice:

„Când dai la cei neavuți, pe D-zeu împrumuți”.

Dacă unul bogat, nu ține seamă de îndemnul lui de a ajuta, îi aduce aminte că:

„D-zeu două scări are, să suie și să coboare”.

În greutăți, în nenorociri și primejdii, românul își pune nădejdea și credința în D-zeu:

Căci: „D-zeu când te-ajută, plumbul și se face plută” sau:

„Când e D-zeu cu tine și dracul cu colaci vine”.

Dacă ai de-aface cu un ticălos rău, te îndeamnă:

„Făți cruce mare pe sin căci dracul este bătrân”.

Dacă se întâmplă că și un om de treabă greșește uneori, îl scuizează cu vorbele:

„Calul că e cu patru picioare, și tot se poticnește”.

Dacă un om de treabă s'a întovărășit cu unul rău și suferă de pe urma acestei tovărășii, zice:

„Pe lângă lemnul uscat, arde și cel verde”.

Printre oameni sunt fel de fel, și buni și răi, și înțelepți și proști.

Despre aceștia din urmă, zice:

„Din orice lemn își place, fluer nu se poate face”.

Dacă prostul vrea să facă pe deșteptul, pe înțeleptul, stârnește risul, căci:

„Ca să scutească din cale, de cu seară a plecat și în tindă s'a culcat”.

De cel neghiob, profită ori care, de oarece:

„El ține capra de-l împunge, iar altul stă și o mulge”.

„Cine nu-i la nunta lui ocașă, altul îi joacă mircasa”.

Ca să vedem că prostul nu-și dă seama de ce-i în jurul lui, zice:

„Cap de-avea, n'avea, nu știe; dar și-a cumpărat tichie”, ori:

„Caută Nan iapa, și ei călare pe ea” o poveste, ori:

„Nici n'a ajuns la riu și și-a ridicat poalele la brâu”.

Ca să se vadă că una-i vorbești prostului, și el alta înțelege, zice:
„Nu-l primește în sat, și el întreabă de casa părcălabului”.

Prostului ori câte lamuriri i-ai da, tot nu înțelege, căci:
„Orbului de geaba-l spui că o să se facă ziua”.

Și: *„Co țin de coarne, se uită, și tot strigă că e ciută”.* De altfel el numai:

„A visat că s'a 'nghimpat, și umblă la picior legat”.

Și sunt prosti și neghiobi pe lume, pentru că:

„Mintea de-ar crește pe toate cărările, ar paște-o și măgarii”.

Între păcatele căzute pe capul omului e și lenea, de pe urma căreia el are multe de suferit și în primul rînd de foame:

„Lenea e cucoană mare, care n'are de mîncare”.

Lenesul poate fi cât de mare și voinic, dar ce folos:

„Plopul e destul de mare, dar poame pe dînsul n'are”.

Și cînd oamenii sunt în toiu' trebii, el își pierde vremea de geaba:

„Toti pretutindenea sapă, el duce câinii la apă”.

ori: *„Tae frunze la câni”.*

Un viciu dăunător pentru românul nostru e și beția, de care — dacă s'a înrădăcinat în el — nu mai scapă:

„Beția o vindecă sapa și lopata”. Despre bețiv zice: *„Mustățile îi caută a oală”.*

„S'a afumat cu luleaua”. Ori:

„A luat luleaua neamtu'ui”.

Ca să ne arate efectele vinului asupra omului zice:

„Vinul face pe săraci bogați, pe ciungi cu mâini, pe ologi cu picioare și pe orbi cu ochi”. Ori:

„Vinul bun și nevasta frumoasă sunt două otrăvuri dulci pentru om”.

Că vinul e înșelător, zice:

„Tu-l bei pe dînsul și el te bea pe tine”.

Că bețivul se cunoaște după față spune:

„Tu-l bagi în mată și el iese'n față”.

Ce se alege de bețiv, de pe urma vitiului său se vede din vorbă:

„Să bei până ți-o iese părul prin căciulă și cămașa prin ismene”.

Nici lăcomia — mai ales la mîncare — n'a scăpat de ochiul observator al românului:

„Gura omului e iad, cât să-l dai tot zice ad”. și *„un nebun mînăncă nouă pâni, dar e mai nebun cine-i dă”.*

Despre cel risipitor zice:

„Găina cînd se vede în grămadă, rîcâie cu picioarele”.

Dacă risipește ajunge de duce lipsă:

„Azi are, saturea zece și mâine flămînd petrece”.

Și dacă nici după asta nu-i vine mintea la cap, ajunge sărac în toată puterea cuvîntului:

„De sărac nici unghii n'are, la vreme de scărptare”. ori:

„E îmbrăcat ca un nap, din călcăe pînd'n cap”. sau:

„Haina lui mai mult ată de cât față”.

Sunt și oameni cu ghinion, cărora le merge rău, orice-ar face:

„Fuge de auleu și dă peste oleoleu”.

Dar și cine n'a dat peste rău, nu știe să prețuiaască binele la vremea lui:

„Cine n'a gustat amarul, nu știe ce e zaharul”.

Omul trebuie să vorbească și să se poarte după situația și rangul lui, căci:

„Ori te poartă cum fi-e vorba, ori vorbește cum fi-e portul”.

Altfel poți avea nemulțumiri, sau o scădere a cinstei de care trebuie să te bucuri între oameni; de oare ce:

„Popa cu opinii încalțat, de puțin e ascultat”.

Dar românul nu-i copleșit numai de păcate, el are și calități, printre care vrednicia e mult pretuită:

„Nimeni nu întreabă de casa frumosului ci de casa vrednicului”.

Omul vrednic, e harnic la treabă, se scoală dimineată și pleacă la lucru, căci:

„Cine pleacă de dimineată, departe ajunge”. Pentru că:

„Un ceas al dimineții plătește cât trei după prânz”.

Omul vrednic în orice împrejurare este cu băgare de seamă, căci:

„N'aduce anul ce aduce ceasul”. Și:

„De unde nu gândești, de-acolo sare iepurile”.

Pe când cel nevrednic:

„Până se încalță soarele se 'nalță și pân'se gătește, soarele-afințește.

Și dacă-i așa:

„El trădește viață cârmită cu ată” iar:

„Sărăcia de el se ține, ca pulberea după câne”.

Se întâmplă însă că pe lângă că-i sărac, mai e și fudul:

„După ce n'are de cercei urechi, umblă să-și cumpere și două perechi”

sau: „Capra de rie coada-i pică și ea tot sus o ridică”.

Venind vorba de dragoste și ură, două sentimente care-și găsesc deopotrivă loc în sufletul omului, zice:

Despre cel care-i e urât:

„De drag ce-mi e, l-ași băga de păr în sin”.

Ori „Îi stă ca un gunoiu în ochi”.

De femeia care nu-și iubește bărbatul zice:

„De focul bărbatului, joacă 'n capul satului”.

Căsătoria uneori își are nepotrivelile ei, căci:

„Moartea fără bătăială și nuntă fără cătală nu se poate”.

Despre femeia vajnică și rea zice:

„Mierea îți judecă pe dracul și-l scoate și dator”.

Ori: „Mierea a îmbătrânit pe dracu”.

Dacă unul e urât, slut la înfățișare, spune:

„Urât tată l-a făcut”, ori:

„L-a băgat măsă în ladă și l-au mâncat moliile”.

În căsătorie unii țin la zestre, alții la persoană. Despre cel din-

tâi zice:

„Fie ca o naibă, numai bani să aibă”.

„Zestrea toate le astupă, ea și pe dracul îl pupă”.

Și dacă e așa, nu rămâne:

„Nici mărgea neînștrată, nici slută nemăritată”.

Iar despre cel care ține la persoană, zice :

„De cât să mănânc mămăligă cu unt și să mă uit în pământ, mai bine pâine cu sare și să mă uit la ea ca la soare.

Invățătura în orice ramură e pretuită de român.

„Meșteșugul la om, e brățară de aur”.

De cel ce n'a învățat ceva la timp, zice :

„Calul bătrân nu se învață în bustru”.

Dacă unui nu prea arată bunăvoință la învățatură, îi spune :

„Ursul nu joacă de vne, ci de nevoe” căci :

„Nevoia învață pe om și năiaua pe copil”.

Altfel: Copilul răsgâiat, rămâne neînvațat.

Invățătura cere însă răbdare, căci :

„Incetul cu incetul se face oțetul”.

De unul care n'a făcut nici o ispravă la învățatură, zice :

„S'a dus bou și s'a întors măgar”.

Despre oamenii care se întovărășesc la o treabă și se lasă unul pe altul zice :

„Unde sunt moașe multe, rămâne băiatul cu buricul netăiat”.

Dacă copiii sufăr de pe urma păcatelor părinților, dacă au moștenit vre-o boală, zice : „Au mâncat aguridă părinți și și-au strepezit copiii dinții”.

Despre omul de ispravă dar modest, față de cel de nimic, dar care se tot îndeamnă în frunte, spune :

„Mărgăritarul stă în fundul mării, iar mortăciunea platește pe deasupra”.

Omul de ispravă țace și lucrează, căci :

„Cu răbdare și tăcere, se face agurida miere.”

Înainte de a acuza pe altul pentru vre-o pagubă ce-ai suferit trebuie să vezi întâi, dacă nu ești tu vinovatul :

„Pune-ți căciula dinainte și te judecă singur”.

Despre omul ajuns, care în loc să ajute pe ai lui, le face rău, spune :

„Țiganul ajuns împărat, întâi pe tată-său l-a spânzurat”.

Despre omul moie :

„Pe măgar ori cât să-l împodobești, armăsar nu poți să-l numești”.

Ca o măsură de prudentă :

„Nu-ți vîri nasul, unde nu-ți fierbe oala”.

Căci : „De te amesteci în tărățe, te mănâncă porcii”.

Despre omul fricos zice :

„Fuge ca dracul de tămâie”, ori :

„I-se face părul măciucă. Umblă cu gheață în sân”, sau :

„N'are împrejur nimica, de care să-și lege frica”.

Despre omul fățarnic :

„În ochi cu gura te unge, pe din dos cu ac te împunge, sau :

„E ca albina în gură cu miere, și 'n coadă cu ac și țiere”.

Omul chibzuit și econom zice :

„Cât ti-e pătura, atât de 'ntinde”. Și

„Cum îți vei așterne așa vei dormi”.

Dar bagă de seamă să n'ajungi :

„Brânză bună în burduf de câne”, ori :

„Mărgăritar atârnat de gâtul porcului”, pentru că :

„Obrăzul subțire, cu multă cheltuială se ține”.

„Omul înțelept își cumpără vara sanie și iarna car” și pentru el :

„Gunoțul de vară e piper de iarnă”.

„Leagă sacul pân' e rotund, iar nu când ajunge la fund”.

Bagă de seamă că :

„Banul e rotund, leane se rostogolește”.

și : „Omul fără bani, e ca pasărea fără aripi, când dă să zboare, cade jos și moare”.

Trebue să știi că :

„Ruda omului e pungă cu bani și sacul cu mălai, căci dacă nădăjduiești în pomana altuia, ajungi la vorba :

„Până vine cheful bogotului, iesă sufletul saracului”.

De aceea „strânge bani albi, pentru zile negre.” Dar de la economie să nu ajungi la sgârcenie; căci: „bani strângătorului în mâna cheltuitorului”.

„Nu fii scump la țărăște și ieftin la fâină”, căci ajungi la vorba :

„Scumpul mai mult păgubește și leneșul mai mult aleargă”.

Dela sgârcenie, ajunge la lăcomie și atunci :

„Pentru bani își vinde și sufletul”,

Iar : Lăcomia strică omenia.

Omul să nu se laude singur, căci i se răspunde :

„La părul laudat cu sacul mare să nu te duci”,

Iar : „Când ești poftit la vre o masă, pleacă sătul de acasă”.

„Gâina care cântă seara, dimineața n'are ou” Și : „Tot fiiganul își laudă ciocanul”.

Dacă ai nevoie și te împrumuți, să cauți să dai înapoi. Să nu faci ca cela :

„Nici usturoiu n'a mâncat, nici gura nu-i miroase”.

Dacă te lași greu, când trebue să dai înapoi, ba te mai și superi, atunci ți se spune :

„Când îi dai îi fată iapa, când îi ceri îi more mânzul”.

Și dacă cel ce a împrumutat, rămâne păgubaș, se învață minte și zice :

„Odată vede nașul buriel finului”. Și apoi :

„Frate, frate, dar brânza-t pe bani”.

Și când îi mai ceri altă dată, îți răspunde :

„Milă-mi e de tine, dar de mine mi se rupe inima”.

Când e vorba de rude zice :

„Cu rudele să mânânci, să bet, dar averi să n'ai cu ei”.

Să nu dai bani cu dobândă, căci :

„Pentru un cuiu (dobânda) pierzi și potcoava”.

Și : „Dacă n'ai treabă fă-te martor, iar dacă ai bani, fă-te girant”.

Să nu te 'ncrezi în făgădueli, ci să-ți zici :

„Ce e 'n mână, nu-i minciună” ; Și

„Mai bine azi un ou, de cât la anul un bou.

Nu te lăsa amăgit, adică :

„Nu da vrabia din mână pe cioara din par”.

Iar dacă te încrezi în făgădueli, ajungi de :

„Tragi nădejde ca spânul de barbă, căci :
„Inteleptul făgăduiește și prostul trage nădejde”.

Ci mai bine ri ca femeia ceia :

„Pân 'nu m'oiu vedea cununată, nu mă țin că-s măritată”.

Dar cel care făgăduiește, trebuie să se ție de cuvânt, căci pentru omul cinstit :

„Făgăduiala dată, e datorie curată”.

Și de aceia nu făgădui, ce nu poți împlini, pentru că :

„Pe unde iesă cuvântul, iesă și sufletul”.

Iar dacă cineva ți-a împlinit ceva din ce a făgăduit, nu fii ne mulțumit. Căci :

„Calul de dar, nu se caută pe dinți. Și :

„Nemulțumitorului i se ia darul.

Dar omul tot trăind ajunge bătrân și dacă vreunul îl ia la vale, îi răspunde :

„Nu se poate omul să fie cu două : și tânăr și cuminte”.

Bătrânul pentru cei mai tineri e de mare folos prin experiența lui și de aceia :

„Cine n'are bătrân să-și cumpere”.

Dar ori cât de bătrân, omul nu se satură de viață, căci :

„Omul cât să 'mbătrânească, tot cere să mai trăiască !”

Incheiu această scurtă plimbare prin proverbele românului, cu vorbele scriitorului popular Anton Pan, din a cărui culegere de proverbe am făcut aceste spicuri care zice :

„Dela lume adunaie și iarăși la lume date”.

V. GHÎTESCU

Rolul Civic al învățătorului.

Rolul civic (cetățenesc) al învățătorului, trebuie privit din mai multe puncte de vedere :

1) Al misiunii sale, 2) al rolului său educativ, în sens sufletesc și moral și 3) al datoriei sale de a munci, pe toate căile pentru ridicarea națiunii sale în special și al omenirii în general.

Misiunea învățătorului fiind aceea de a se ocupa cu instrucția și educația copiilor în sensul pregătirii pentru viață, se va ocupa și de educația cetățenească a copiilor. Va căuta să formeze pe cetățenii de mâine, pentru a fi mai buni, mai drepecți, mai morali mai civilizați și cât mai conștienți de drepturile și datoriile lor în viață. De felul cum învățătorul va sădi în sufletul copilului cunoștințele civice și bunele deprinderi, va depinde felul lui de a se comporta ca om și cetățean al societății. Va fi naționalist, acel cetățean care a avut un învățător naționalist, care i-a dat lecții și exemple de naționalism și va fi cosmopolit acel cetățean, care va fi avut un învățător de felul acesta.

Copii Rusiei cresc astăzi, în spirit comunist și internațional și nici nu li se mai amintește de puternica monarhie țaristă de altă dată; pe câtă vreme copiii Germaniei cresc într'un spirit naționalist rasist și într'o disciplină care dă de gândit lumii. Acei ce formează sufletul copiilor celor două țări, sunt învățătorii lor. Învățătorii noștri trebuie să formeze pe cetățenii de mâine așa ca aceștia să-și iubească Regele și Neamul, să-și respecte credința obiceiurile și tradițiile vechi, pentru a duce mai departe prin firul veacurilor ce vor veni, viața neamului nostru Românesc, în țara care o avem, cu specificul nostru de nație și popor Românesc. Învățătorul va da însă copilului și cunoștințele civice necesare fiecărui om în relațiile lui de cetățean în viața de toate zilele, punându-l în situația de a cunoaște lumea și mediul inconjurător, știind că cine nu posedă aceste cunoștințe intră dezarmat în viață. Elementele de bună cuviință și bune moravuri vor fi sădite de învățători, în sufletul vârstarelor tinere de pe mâna lor.

Cetățenii de mâine trebuie să fie crescuți în spiritul de a ști să-și facă datoria la timp, de ași cere drepturile la vreme. Cunoștințele de formarea, organizarea, administrarea și evoluția societății, vor fi de asemenea întipărite în mințea și sufletul copilului pentru a ști cum să se comporte în mijlocul ei,

În rolul său educativ, învățătorul va forma sufletul și moralitatea copiilor, tot în scopul de a continua firul vieții poporului nostru în viitor. Arătând copiilor suferințele și trecutul glorios al neamului în decursul vremurilor le vom forma și oțeli sufletele pentru viitor, cu tendințe de ridicare, spre culmi mai înalte de viață, împletită cu civilizație și cultură, afirmându-ne și câștigând din ce în ce un loc mai însemnat între popoarele lumii.

Cu cât sufletele indivizilor ce compun o națiune sunt mai curate mai ridicate și mai morale, cu atât ea se ridică mai sus. Inspirați de trecutul neamului, de credința, obiceiurile, datinele și moralitatea neamului nostru să formăm și cimentăm sufletele curate și solide pentru viitor. Ne stau la dispoziție: Istoria Neamului, Geografia Țării și Religia Creștină a neamului nostru.

Dacă mai sunt încă oameni, care nu ne apreciază munca și străduințele noastre pentru ridicarea poporului și nu ne recunosc drepturile la o recompensă și salarizare mai omenească aceasta se datorește și faptului că n'au putut asimila nici măcar o mică părticică din sufletul învățătorului lor.

Suntem noi învățătorii prin misiunea noastră, prin datoria ce o avem de a îmbunătăți mediul în care lucrăm, cei mai de seamă slujitori ai țării. Cel care a înțeles aceasta și care ne cere sufletul și munca în slujba tineretului țării, pentru a face din nația noastră, o gintă falaică, între gințile lumii cel care ne iubește și ne apreciază cu adevărat, e Regele nostru. Să răspundem chemării sale cu tot entuziasmul și elanul cuvenit, iar celor ce ne stau în cale și nu ne recunosc drepturile noastre, să le dovedim și arătăm că munca noastră este jertă pentru viitorul națiunii.

Din punct de vedere, al datoriei învățătorului de a munci pe toate căile pentru ridicarea poporului răspundem tuturor că trebuie să eșim din cei 4 pereți ai școlii, în ogorul spinos și înțelenit, care așteaptă mâna noastră.

Ministru și Marele om de stat Spiru Haret a fost primul care a cerut ajutorul și munca învățătorului, pentru ridicarea culturală și economică a poporului.

Pe teren cultural învățătorii au activat și activează prin: serbări școlare, cercuri culturale, cămine culturale, biblioteci școlare și populare, conferințe publice și altele.

Pe teren economic au activat și activează încă prin: obștii, bănci populare și cooperative etc.

Dacă astăzi instituțiile cu caracter economic amintite, au început să treacă și în mâna altor elemente formate în direcția

de a le conduce, (căci învățătorii au fost chemați aici numai temporar) mijloacele și instituțiile culturale, mai ales în mediul rural, rămân mai departe pe mâna învățătorilor pentru a munci pe teren cultural, unde n'au cu cine fi înlocuiți în organizarea actuală a statului. Învățătorul a fost și rămâne factorul cultural cel mai de seamă în mediul nostru rural. Să i se dea cât mai multe mijloace la dispoziție și folosul va fi cu atât mai mare. Pe lângă fiecare școală ar trebui să avem, cel puțin o bibliotecă și un cămin cultural, căci învățătorii nu pot fi acuzați de lene și indiferență față de lipsurile culturale și materiale ale poporului nostru. Numai lipsa de mijloace este toată vina.

Altă datorie a învățătorului este de a face educație națională și a ține veșnic aprinsă flacăra naționalismului. Nu putem sta cu gura închisă și cu mâinile legate, când curente subversive, întreținute cu bani străini, amenință viața statului nostru și forma lui actuală de organizatie.

O latură civică în care învățătorii au un rol covârșitor este politica. Politica este mijlocul prin care se pot porni curente sănătoase, în conducerea și viața unui stat. O politică bine înțeleasă și armonios desfășurată, aduce progresul unei țări; iar o politică rea aduce ruiuarea statului și prăbușirea lui.

Pentru omul egoist, ambițios și dornic de mărire și avere, politica este mirajul satisfacerii poftelor sale. Pentru omul altruist, care vrea ridicarea poporului său și a societății în genere, politica e o sarcină grea și împovărătoare, dar frumoasă și nobilă.

La noi în țară pentru clarificarea multor chestiuni, ce agitău viața politică internă, la sfârșitul veacului trecut și la începutul celui prezent, s'a făcut apel la învățători, ca cei cari cunoșteau cel mai bine viața reală a satelor noastre. Concursul ce l-au dat a fost destul de prețios. Îndeletnicirea învățătorului de a face politică a luat naștere, odată cu activitatea extrașcolară.

Ășa cum s'a practicat și se practică înșă politica la noi, nu poate aduce prestigiu și mai ales solidaritatea corpului nostru învățătoresc.

Inregimentati în diferite partide politice, care se luptă veșnic între ele după putere, nu facem alta decât să ne dușmănim și să ne uităm cu ochi răi unii la alții, discreditându-ne în fața poporului, mai ales în perioadele electorale. Acest rău trebuie remediat. În congresele noastre viitoare, chestiunea trebuie luată și discutată pe toate laturile, pentru a se găsi o soluție practică și pentru noi și pentru poporul în slujba căreia suntem puși.

O întrebare care se pune cu toată certitudine astăzi, este următoarea: Ce atitudine trebuie să avem noi în politică, față de curentele politice interne și mai ales față de vânturile care bat asupra continentului nostru. Țările Europei, cad rând pe rând în extreme. Democrația pare a da faliment. Rusia și Spania sunt în ghiarele comunismului. Italia și Germania în dictaturi naționaliste, iar Franța într-o formă de stat socialist cu tendințe comuniste. E firesc să ne întrebăm: În ce latură vom cădea noi? În latura comunistă nici nu poate fi vorba, căci sufletul Românesc n'o dorește. Nu dorim nici o dictatură de dreapta, care să se desfășoare cu teroare pentru fiii acestei țări. Continuarea regimului democrat cu baze naționale poate aduce progresul și unificarea sufletească a națiunii. Care învățător face politică, să o facă în interesul superior al neamului, căutând întâi ridicarea corpului său și apoi satisfacerea intereselor de partid.

În satul său și în fața sătenilor în general, învățătorul să nu uite că are de făcut educația cetățenească a poporului. Să expună sătenilor cu sinceritate rolul de cetățean, felul cum trebuie să se comporte cu organele statului și cu formele de organizare, ridicându-se deasupra patimelor politice și meschinărilor mărunte. Va explica principiile și doctrina fiecărui partid fără a da sfaturi de preferință pentru un partid sau altul. Din moment ce învățătorul tinde să lumineze conștiința sătenilor, făcându-i cunoscători de legile țării și conștienți de drepturile și datoriile lor, trezându-le conștiința valorii lor, din acest moment învățătorul va face politica cea mai sănătoasă, condusă de o conștiință obiectivă, iar nu impusă de statutele unui club politic;

Atunci numai, își va fi îndeplinit rolul său civic.

IOAN PURCARIU

Despre Darwinism

(vezi începutul în „Apostolul” anul II Nr. 3 (15) Febr. 1936.

După cum tot pe la jumătatea veacului al XIX-lea, Marx ne arătase, **magistral**, mecanismul evoluției așezărilor sociale, bazat pe studiul istoriei politice—tot așa Darwin, prin teoria sa, ne-a dovedit evoluția lumii organice.

Darwin adoptase teoria celulei, enunțată tocmai când își sintetiza și-și redacta opera-i epocală. I se păru lui că această teorie — fiecare plantă, fiecare animal, oricât de mic, oricât de mare, e format din milioane de milioane de celule, ivite dintr'o singură celulă, prin despărțire și prin diferențierea neîntreruptă—se aseamănă prea mult cu rezultatele cercetărilor sale: că animalele și plantele au avut odată un același strămoș, din care s'au despărțit atâtea și atâtea specii.

Darwin descoperi, astfel, mecanismul evoluției. Și de la evoluția ființei, trecu la evoluția speciilor, dovedind că în anumite împrejurări și condițiuni de viață trebuie să se desvolte anumite specii. Aici, celebrul naturalist se sprijini pe teoria lui Lamarck—a adaptării animalelor și plantelor la condițiile de traiu—in care găsi cauza supremă a variabilității speciilor, deși ereditar, toate animalele și toate plantele au aceeași origină.

Dar să intrăm în amănuntele teoriei darwiniste.

Întregul evoluționism al lumii organice are la bază **selecția naturală**, promovată în special de trei cauze bine determinate: 1) **lupta pentru existență**, 2) **supraviețuirea celui mai apt** și 3) **ereditatea**.

Selecția naturală, prin supraviețuirea celui mai apt și adaptarea la mediu, la condițiunile de viață, este criteriul după care natura însăși—fermiera cea mai mare din lume—cea care dă viață—transformă organismele și le perfecționează necontenit, prin acea lege de evoluție întreruptă, de perfecționare și de progres, ce se desfășoară în nemărginitul teatru care este suprafața pământului.

Evoluția aceasta ca și lumea, n'are început nici sfârșit.

Darwin se sprijină, în argumentarea sa, pe raporturile dintre organisme și mediul ambiant. Organismele se adaptează pământului, apei, aerului, și orice a dobândit ca necesar, ca o condiție de asigurare a vieții, animalul și planta, se desvoltă și se perfecționează, printr'o neîntreruptă întrebuințare—după cum se poate atrofia, repede, atunci când n'are întrebuințare.

Menirea ființelor este de a trăi și a se înmulți la nesfârșit. „Nu există excepție la regula că toate ființele organice tind să se înmulțească, în mod natural, atât de repede, încât pământul s'ar acoperi curând prin descendenții unei singure perechi, dacă aceștia n'ar fi nimiciviți. De aceea trebuie să se nască o luptă aprigă pentru existență. Fiecare animal caută să se mențină în viață, găsind neîntrerupt ce să mănânce și ferindu-se de a fi mâncat de altul.

El luptă cu însușirile și armele sale speciale, împotriva întregii lumi vrăjmașe: împotriva animalelor de pradă care-l urmăresc, împotriva frigului, a secetei, a căldurii, a revărsărilor și a tuturor fenomenelor naturale, care amenință să-l distruagă. În primul rând luptă împotriva semenilor săi, care dau același traiu, au aceleași arme și posibilități, aceeași hrană și aceeași șoppani. Firește că această luptă nu este directă—iepurele nu se luptă direct

cu iepurile, leul cu leul, în afară de lupta pentru femelă — ei această luptă este o luptă de întrecere, o luptă de concurență ¹⁾.

Mai sunt însă și alte condițiuni: nu toți indivizii unei specii ajung la maturitate, ci numai aceia care înving în lupta, în vârtejul acesta al întrecerii pentru supraviețuire. Și supraviețuiesc numai aceia care sunt construiți mai bine, care sunt dotați cu calități mai potrivite, mai favorabile pentru împrejurările existente ale vieții.

Lupta aceasta înverșunată — pe viață și pe moarte — produce o selecție de cea mai bună calitate. Fiindcă din milioanele de viețuitoare care se nasc, nu supraviețuiesc decât acelea care prezintă, în constituția lor fizică, o notă de superioritate față de restul semenilor.

În această bătălie oarbă a vieții, forța primează dreptul. Puterea învinge, totdeauna! (Nietzsche — supraomul).

Dar selecțiunea aceasta naturală — alegerea pe care o face însăși natura în opera sa — bazată pe „lupta pentru existență definită în sensul unei concurențe active și pasive, joacă un rol extraordinar de important în domeniul naturii ²⁾. Inevitabil, acest proces de selecționare continuă, deși păstrează caracterul speciei prin **ereditate**, totuși îi aduce oarecari schimbări.

E de nețâgăduit că indivizii aceleiași specii sau ai aceluiași părinți, nu se aseamănă cu totul între ei, ci se deosebesc — din toate punctele de vedere, întrucâtva.

Deosebirea aceasta, nuanțată, este ceea ce a numit Darwin: **variabilitatea**.

Variabilitatea încetă, dar neîncetată, a speciilor, a observat-o Darwin — sau mai bine zis a sesizat-o — în selecția artificială, întreprinsă de om.

Omul modifică după dorința sa animalele și plantele. Le schimbă culoarea, făptura, forma, organele, etc. După cum un sculptor modelează argila, piatra sau granitul, tot asemenea omul modelează, încetul cu încetul, forma animalului și-l transformă după dorința sa, selecționând indivizii destinați încrușișării.

În originea speciilor, Darwin a afirmat că „Omul nu are decât un singur scop: să aleagă în vederea propriului său avantaj — ca individ; natura, din contra, alege în avantajul speciei însăși.

Omul, în selecția pe care o efectuează este însă mult mai moderat. Nu distruge pe indivizii mai puțin dotați, mai puțin înarmați în lupta pentru existență. „Numai natura nimicește pe slăbănogii pe care iscusința omenească vrea să-i păstreze ³⁾”.

La baza teoriei evoluționiste, la baza luptei pentru existență, a supraviețuirii celui mai apt și a variabilității speciilor, Darwin a admis **legile eredității**, potrivit cărora indivizii supraviețuitori transmit urmașilor lor, toate caracterele care îi fac biruitori în bătălia concurenței la viață și la înmulțire.

1) Anton Pannekoek: *Marxism și Darwinism*, pag. 7, editura Casa Poporului — București.

2) Edouard de Hartmann: *Le Darwinisme*, pag. 74 — Paris 1902.

3) Masaryk, op. cit. pag. 40.

Încă unul din factorii de cea mai mare însemnătate, printr'o evoluție lentă la transformarea viețuitoarelor, este selecția sexuală.

„Dacă supraviețuirea celui mai adaptat s'a numit selecție naturală, putem numi selecție sexuală biruința bărbaților mai îndemânați în cucurirea femelei, din care să porceadă cei mai mulți urmași și transmiterea caracterelor lor favorabile în concurența sexuală 1)“.

Selecția sexuală a fost constatată pe fapte și observațiuni exacte. În spre deosebire de cea naturală, ea nu nimicește pe cel slab, ci numai îi diminuează putința de înmulțire, prin înlăturarea lui.

În lupta ce o dau indivizii aceleiași specii pentru posedarea femelei, ei se servesc și de arme de spărare — defensive și ofensive, de podoabe, organe muzicale, miros, vâz pătrunzător, etc. În afară de acestea mai intervine și voința femelei, de a-și alege bărbatul care-i place.

Desigur, între selecția naturală—aspră și nedurată și între selecția sexuală, este o mare legătură de țel.

Omul în lumina teoriei darwiniene ?

Broca scrie undeva : „Ca și împărații romani, care, îmbătați de atotputernicia lor ajungeau a-și tăgădui însușirea de oameni, crezându-se semizei, regele planetei noastre se măgulește să-și închipue că umilul animal, supus capriciilor sale, n'are nimica înrudit cu natura lui. Nemurirea lui cu maimuța îl stingherește și-l umilește. Lui nu-i ajunge să fie regele animalelor, ci vrea să-l despartă o prăpastie fără fund de supușii săi 2)“.

Dar trista realitate vine să-i demonstreze omului că între el și animale nu există o deosebire esențială prea mare ci numai una graduală, formală.

Astfel, găsim la animale cele mai multe din caracterele omului: admirație, curiozitate, putință de comunicativitate, curtoasie, iubire, milă, caritate, visuri, vedenii, frică de moarte, simț de religiozitate, de sociabilitate, inteligență și, ceea ce-i mai interesant, găsim la maimuță asemănare anatomică cu omul !

Va să zică aceasta din urmă este origina omului — minunea și gloria Universului ! O evoluție permanentă l-a ridicat deasupra, o selecțiune nemiloasă l-a transfigurat dealungul veacurilor și l-a adus în starea actuală !

În câteva cuvinte, în cele ce urmează, să urmărim puțin pe om, în selecția socială.

În societățile omenești se efectuează o selecție lentă care aduce prefaceri radicale în sânul maselor: viața și moartea, creșterea și declinul națiunilor.

Selecția sexuală, la triburile primitive, se face după o întreită selecție : 1) lupta bărbaților între ei, 2) bărbații aleg femeile, 3) femeile aleg bărbații. Deasemenea, anticii profesau un cult al fecundității și exersau poligamia.

La popoarele civilizate, din contra, după cum spune Vascher de Lapouge, în opera „Selecțiunile sociale“, civilizația respinge toate cele trei criterii de selecționare sexuală a popoarelor primitive. Și poligamia. În ajutorul civilizației vine religia creștină și budistă, cu principiile lor superioare.

Tot după Lapouge, mijleacele economice și politice nu pot fi eficace pentru selecționarea socială. Singură cultura poate ridica natura omenească,

1) Molinari op. cit. p. 36.

2) Molinari (citând pe Broca) op. cit. pag. 61.

deși slăbește fizicul.

O altă selecțiune socială o produce războiul.

La primitivi și sălbateci războaiele, cu cât sunt mai cumplite și mai sângeroase, cu atât aduc o ameliorare mai evidentă și mai fructuoasă. Sopra-vieșătorii războaielor sunt cei mai tari, cei mai dibaci, și cei mai bravi.

La popoarele civilizate, războaiele aduc o selecțiune inversă, ca la primitivi și sălbateci, căci în luptă mor tocmăi cei mai sănătoși, cei mai puternici și cei mai curagioși, pe când cei slabi stau acasă și... înmulțesc generațiile mai departe.

Cu aceste mici excepții, totuși, războiul rămâne forța motrică a omenirii, dinamismul tuturor progreselor brusce.

Oricare ar fi criteriile de selecțiune, indivizii tot ajung să li se sotrăgă. Un progres—căci aceasta este, în definitiv, țelul teoriei evoluționiste—nu se poate face decât atunci când omenirea s'ar bucura de o nemăsurată intensitate de viață.

Numai starea această ar putea asigura omenirii superioritatea și continuitatea spre progres. Căci superioritatea unui popor se poate deduce numai din felul de viață al indivizilor, care trebuie să se complacă în deplinătatea și integritatea tuturor forțelor vitale, în virtutea eredității, a putințef de acomodare la mediu și la condițiile naturale ale vieții. Căci, de fapt, lupta pentru existență nu se duce de ființă, contra ființelor, ci contra mediului. Și atunci, nu supraviețuiește număidecât cel mai apt, ci cel ce știe a se înzestra cu cât mai multe mijloace de cucerire a mediului ambiant, a naturii însăși ¹⁾.

Să vedem acum valoarea socială a darwinismului.

Teoria evoluționismului darwinist, pe care am scrutat-o în linii mult prea generale, a revoluționat toate spiritele, mentalitatea și toată știința veacului al XIX-lea. Ea a servit să se explice toate teoriile, „dela formarea nebuloaselor cerești, până la variația genurilor literare ²⁾”. Dar mai ales sociologia, s'a impregnat de darwinism, până peste cap. Se căuta a se explica orice fapt social, cât de brutal, prin această teorie a evoluției organismelor. Nu e mai puțin adevărat că teoria aceasta a întâmpinat și piedici. Ea s'a izbit brutal de conservatorismul încăpăținat al vremurilor, căci discredita toată lumea, dărâamând idoli secolilor și distrugând temelia dogmelor creștine.

Ne este cunoscută din istorie autoritatea bisericii asupra lumii, influența ei considerabilă asupra masselor tuturor popoarelor și interesele care o stăpâneau. Deasemenea, nu e nevoie să mai insist, un moment, asupra tensiunii ce exista între diversele clase sociale ale acestui veac.

Darwinismul veni ca un trăsnet, tocmăi la vreme. El elimina miracolul și supranaturalul, căutând explicații cauzale. Burghezia îl și adoptă ca o armă de luptă, o armă spirituală foarte periculoasă pentru creștinism, pentru feudali, pentru aristocrație.

Și o pretutindeni luptă de clasă — pe viață și pe moarte, se încinse între burghezia liberală progresistă și forțele reacționar-tradiționaliste.

Lupta aceasta, dacă a adus multe servicii burgheziei, care s'a descă-

¹⁾ J. Novicow : La critique de Darwinisme social pag. 28. Alcan, Paris 1910.

²⁾ „ „ „ pag. 9.

toată din frânele claselor conducătoare, apoi a început să-i devie periculoasă. Proletariatul social-democrat a început lupta contra burgheziei, cu aceeași armă.

Darwinismul—principiu al naturii — spuneau ei, evoluționează lumea animală până la om; din momentul ce omul s'a ridicat din lumea animală, darwinismul—lege evolutivă animală—se transformă în marxism—lege evolutivă socială.

Bineînțeles, darwiniștii au încercat să distrugă această apropiere, chiar cu propria argumentare a marxiștilor; argumentul ales de ei era: „socialismul este o teorie care presupune egalitatea naturală a oamenilor și care tinde spre egalitatea lor socială: drepturi egale, datorii egale, bunuri egale, plăceri egale. Dar darwinismul este tocmai întemeierea științifică a inegalității 1)“.

Cu cât e mai sus, mai superior, mai perfecționat, mai diferențiat, cu om, cu atâta e înaintat mai adânc în inegalitatea cu ceilalți semeni!

„Socialismul vrea să înlăture concurența, lupta de întrecere pentru existență. Dar darwinismul ne arată că această luptă e firească și nelăturabilă—nefiind altceva decât forma omenească a unei legi naturale, care găsește aplicare nedesmițită în întreaga lume organică 2)“.

Lupta pentru existență aduce o reînnoire, o curățire, o perfecționare mereu crescândă a speciei, a rasei. Ea este o victorie a celor mai buni, a celor mai bine pregătiți, a celor mai deștoinici:—asupra celor mai răi, celor mai slabi, nedestoinici și nepregătiți pentru lupta vieții. Căci viața e o luptă. O luptă cu moartea.

O împăcare între aceste două concepții opuse — concepția darwinistă, susținătoarea evoluției pe temeiul aptitudinilor forte și concepția marxistă, nivelatoarea diferențierilor sociale—s'ar putea totuși face dacă am căuta să lămurim întâiu deosebirile dintre lumea organică și societatea umană, ținând bineînțeles, seama de trecerea dintre cele două lumi. Atunci am ajunge la concluzia pacifică: principiile darwiniste, se transformă pe încetul, în lumea omenească, în principiile marxiste.

Căci „superioritatea celor mai sănătoși, puternici, frumoși, inteligenți sau moralmente superiori, nu se poate dovedi, deoarece sfârșitul luptei e hotărât dinainte, de naștere, situație și în primul rând de posesia banului. Socialismul înlătură aceste inegalități nonnaturale, creiază condițiuni egale pentru toți, astfel încât pentru prima dată se poate ivi adevărata luptă pentru existență, în care să decidă superioritatea personală 3)“.

Dar aceste afirmațiuni admit o ordine socială conformă cu natura. Ori această ordine nu există.

În evoluția social-politică, dacă vrem să ajungem la o concluzie plauzibilă, trebuie să ținem seama de **convețuirea socială**, acea forță nouă, care produce împrejurări și însușiri nouă indivizilor unei specii. În interiorul unei specii lupta pentru existență — aceea care explică ivirea de specii nouă; dispare — animalele care viețuiesc împreună nu duc lupta de întrecere până la exterminarea celui slab. Ci, dimpotrivă, în convețuirea socială și individul slab se bucură de aceleași avantagii ca și animalele puternice. Convețuirea socială oferă tuturor membrilor avantajii importante.

1) Pannecook, op. cit. pag. 17.

2) " " " " 18.

3) " " " " 22.

Societatea omenească este un agregat de indivizi, după cum omul este un agregat de celule. Ea formează, oarecum, o unitate unde instinctele de conservare individuală se contopesc într'un sentiment de solidaritate, din care reiesă sacrificiul de sine, bărbăția, disciplina, credința, conștiințiozitatea, etc..

„E știut de oricine că în rela noastră își are obârșia în sentimentele sociale ale lumii animale; chiar Darwin a vorbit despre însușirile animalelor, însușiri care stau în legătură cu instituțiile lor sociale și care la oameni ar putea fi numite morale. Deosebirea constă numai în gradul de conștiință; pe dată ce sentimentele sociale devin lămurit conștiente oamenilor înșiși, ele capătă caracterul unor sentimente morale. De aici reiesă că ceace autorii burghezi consideră adesea ca deosebirea de căpetenie între om și animal, simțiminte morale, nu sunt cătuși de puțin proprii ale omului, ci își trag obârșia deodreptul în lumea animală 1)“.

Dar o deosebire fundamentală, care a ridicat pe om deasupra animalității, este progresul prin lupta pentru existență împotriva naturii, cu ajutorul uneltelor. Uneltete îl fac pe om atotstăpânitor, atotputernic, stăpân al creației, rege al pământului.

„Evoluția liniștită a lumii organice, în sens darwinist, încetează deodată de când omul intervine, îmblânzind, nimicind, cultivând, selecționând, prefăcând toate condițiunile vieții animale și vegetale după scopurile sale și după voința sa 2)“.

Această intervenție accelerată a omului devine arcul evoluției sociale. Pe ea se dezvoltă diversele sisteme sociale. Și aici stă punctul de trecere al darwinismului în politică. Ii era necesară stăpânirea politică pentru progresul ordinii economico-capitaliste, pentru lupta de concurență între producători și capitaliști.

Mijloacele tehnice (Spencer—state industriale) au aici un rol preponderent. Cea mai mare mașină are cel mai mare capital. Și mașina cea mai proastă este învinsă de cea mai perfecționată.

Lupta pentru existență, între indivizii aceleiași specii, încetează și se îndreaptă în afară: se prefăce în luptă pentru îndestularea vieții împotriva naturii. Și natura e docilă. Ii se oferă cu o încredare, cu o rezistență ușoară și înlesnește întreținerea sigură și cu prisosință a vieții.

Stăpânirea politică în sens darwinist nu înseamnă contraziere, cum apare dela prima vedere. Nu înseamnă, pentrucă sunt două lumi cu totul deosebite, în care se manifestă: lumea spiritual-morală și lumea naturală. În cea dintâi darwinismul înseamnă luptă și dureri, în cea de a doua progres și iubire.

Iată, deci darwinismul umanitar 3).

Ba până și aspiritățile cu religia s'au șters: „Ce să ne mai irităm — spuneau teologii—cum Dumnezeu a făcut pe om din lut, tot așa putea să-l facă și din maimuță 4)“.

Fundamentul teoriei evoluției e credința neșărmitată în progres. Și „dacă temelul religiei este nădejdea în viitor, dacă religia întărește pe om prin aceasta că îi împinge credința în viitor și nădejdi, atunci teoria evoluționistă are un caracter religios, oamenii primesc învățătura aceasta așa cum au primit și primesc credința în viața nemuritoare.

Acesta e elementul proșios al evoluționismului 5)“.

C. TURCU

1) 2) Pennock, op. cit. pag. 27, 28.

3) P. Kropotkin: L'Entr'aide — ajutorul reciproc împotriva condițiunilor nefavorabile ale mediului fizic, etc. 4) 5) Masaryk op. cit. pag. 42, 43.

Conferința intimă a cercurilor culturale.

Niciodată nu voi uita cuvântările cu care începea și sfârșea ședințele Cercului Cultural, un bătrân învățător din Tg. Lăpuș jud. Someș, unde funcționam în anul școlar 1931—1932.

...Era vremea când nu primeam salariile. Revoltați în măsura aceia în care poate revolta foamea. Moș Costan cum îi ziceau toți (Constantin Man) avea multă grijă de noi. Ne făcea să răbdăm cu exemplele din viața amărată dusă de învățătorii români sub unguri, precum și pilde din evanghelie, veneau să ne reconforteze redacte fiind cu bun simț, în formă practică. Aveau darul să alunge ceața din sufletele noastre. Plecam de la cerc, dacă nu chiar încântați de rezistența martirică ce duceam, dar tăcuți și liniștiți sufletește, dar mai ales cu o voință hotărâtă de a munci mai departe, cu toată puterea, măcar încă o lună...

Iată dar că Cercul Cultural contribuie la întărirea și înălțarea noastră sufletească pe lângă celelalte rosturi ce are, ca acela de perfecționare tehnică.

În articolul de față voi exprima câteva idei asupra felului în care cred că trebuie să se țină conferințele intime pentru a transforma și mai mult ședințele Cercului în niște ceasuri plăcute, utile și reconfortante, care să răsplătească eforturile ce facem pentru deplasări, muncă ș. a.

Conferința intimă și lecția practică constituie seminarul nostru pedagogic. După un timp oarecare trebuie să te simți mai pregătit, frecventând Cercurile Culturale, deoarece cred că prezintă mult interes normele după care se țin aceste ședinți intime.

În chestiunea ce mi-am propus primul punct este acela al subiectelor.

De obicei se fixează programul dela începutul anului lăsându-și-se conferențiarului libertatea de a-și alege subiectul ce vrea. Luna asta auzi o chestiune pedagogică, cealaltă o recenzie asupra unei cărți literare etc. Dacă conferința a fost tratată bine și conferențiarul a avut timpul s'o dezvolte întreagă ne mai rămâne ceva din conferință.

O condiție esențială a acestor conferințe e ca ele să fie studiate mai bine, să fie înțelese mai mult și mai ales reținute; ar trebui să aibă o legătură cât de strânsă între ele. Să se aprofundeze o chestiune pe toate laturile ei într'un șir de conferințe. Spre exemplu, este de actualitate studiul individualității copilului și orientarea profesională. Asupra problemei aceștia să se țină aproape toate conferințele unui an. În alt an să se vorbească despre noile curente în pedagogia contemporană, în altul metodică unui obiect; un pedagog mare tratat în 5—6 conferințe. Ideile exprimate să se aplice cu ocazia lecțiilor practice, în aceiași zi.

Cine ține conferința trebuie s'o pregătească îndelung. A se trage la sorți conferențiarul, nu este așa de nimerit, căci este greu să pregătești bine în fiecare lună câte un subiect care să fie de folos tu-

turor Este nevoie de timp și mai ales de cărți (trebuie să dai maximum de noutăți pentru ori care din auditor). Apoi având mai multe subiecte înrudite, se înlătură situația oarecum glumeață când unul din colegi o face pe vorbitorul dobă de știință, iar ceilalți constituie o asistență tăcută.

Asupra formei, mi-am făcut convingerea că o conferință lungă, ori cât de atrăgătoare ar fi, are multe șanse de a nu fi ascultată, cu atenție, până la capăt. După 15—20 de minute perzi din auditori.

Decât un studiu de proporții mari, cari să facă contrast cu timpul rezervat conferinței intime fiind silit să-l încheie — la semnele disperate a celor din bănci — pe la jumătate, mai bine este să se prezinte o lucrare sumară, precisă, clară și într'o formă cât de cât atrăgătoare. O conferință poate fi atrăgătoare prin bogăția noutăților. Dacă ași căuta o formulă, ea ar fi aceasta: **sinteză de noutăți redate cu claritate în formă plăcută.**

Ținute astfel cu subiecte în legătură, care să permită readucerea cunoștințelor, cu noutăți, la al doilea cerc, conferințele intime ar fi ascultate, ar da naștere la discuții bine făcătoare, intrunirile noastre și-ar ajunge ținta cu mai mult succes, iar noi n'am pierde nimic.

NECULAE MOGA

BISTRITA

I

*Tu ți-ai durat o albie adâncă în stîncă
Prin veac și veac ferestruind Carpații...
Iar astăzi plimbi pe unda ta adâncă
Podoaba lor aleasă, brazii, frații...*

II

*Îți irosești bogat, străvechi tezaur,
Dealung de ani îl porți spre neștiință;
Ești pentru venetic izvor de aur,
Iar pentru ai tăi, izvor de suferință...*

III

*Dar plinul tău ce'n maluri mereu bate
In cântec ne 'nțeles de orișicine,
I-un svon din vremi apuse și uitate,
O crâncenă urare de mai bine!*

Ion Vespemle

TOAMNĂ

*Freamătă moartea vremelnică în
frunzele galbene, Podoaba de eri
au lepădat-o copacii, sfișind tăceri
urlă prelung, în noapte, un cine fără stăpîn.*

*Ploaia se cerne mărunt și trist peste
tirgul cu nume de seminție măreață,
nevăzutul îmbracă în giu'giu umed de ceață
a Criștilor anonimi etern dureroasă poveste.*

*Ciorile, cirduri, sgomotoasă, macabră solie,
îmbină cu'amurgul de toamnă peisagiu grotesc...
peste drum, într'un cadru de tragic dantesc
liniștit, vecinul lemnar, cioplește sicrie..*

*Dricarii se bucură de câștig. Curînd,
sugrăvind în arabescuri noroiul străzilor, în șir
vor duce agale către un periferic cimitir
amintirea aceloră ce-au trăit din foame, suflet și gînd*

Ion Vespemle

SCRISOARE

I

*Străluminări în beamele opace,
Acorduri de orchestre nevăzute,
Vin amintiri, solii necunoscute,
În strai măreț simfonia să-ți imbrace.*

II

*Vin fără șir, în pâlcuri tot mai dese,
Și'n clar-obscurul nopților cu lună,
În taină, la ureche prind să-ți spună
Poveștile de nimeni înțelese.*

III

*Ce dragi îți sunt năluciele aceste,
Și ce alese lucruri te învață...
Cînd, ascultînd, desprinsi crîmpei de viață,
Comoar-ascunsă'n falduri de poveste.*

IV

*O clipă doar, uitînd durerea toată,
Pe fir de gînd, să'nșiri ca pe o ață,
Icoane vechi — cu zîmbetul pe față,
Să retrădești trecutul înc'odată.*

V

*Și vei simți în clipele acele
Că nu mai ești stingher, — o frunsă'n vînt,
Că-i rădăcina prinsă de pămînt,
Și sufletu-ți se'nalță către stele...*

Ion Vesprelea

2 August 1955

SONET

*La căpătiiul nopții, dincolo de sare,
adoarme luna, candelă tîrzie;
în arborii aprinși de pe cîmpie
vers scandinav pe albi de ninsoare.*

*Au început și corbii să revie,
cînd vîntu-alungă fulgii'n frămîntare
și'n drumul ce apucă spre viltoare,
i'nevăluie în mare cenușie.*

*Tăcerile n'au bolți, nici Dumnezeu;
alb de voiu trece'n pămîntean șuvoi,
cine-o veghea la căpătiiul meu?*

*Pădurile sînt riuri verzi și moi;
efluvii saltă sorii, pe cînd eu
pornesc hoinar cu anii înapoi.*

IX/1936.

George Moreșanu

Strofe de altă dată

Trimite-mi flori de Liliac.

*Că ți-e dor de mine iar
Din scrisul tău se vede clar
Dar, decă vrei să-ți fiu pe plac
Trimite-mi flori de liliac
Pe inserate*

*Creacut-a dorul din senin
De ții acum cu el să vin
Și orice-ai zice tu, să fac
Trimite-mi flori de liliac
Și uită toate.*

*N'am fost și nu sunt supărat
Dar... uite, nu m'ai ascultat
Să vii la marginea de lac
In albe mâni cu liliac
Făcut cunună.*

*Eu ti-aș cânta de-aș fi Orfeu
Te-aș răsădi în gândul meu
Să vezi, că vreau să mă împac
Dar tot cu flori de liliac
În nopți cu lună!*

*Nici la fântână n'ai venit
Să-mi dai, ști, ce mi-ai jurat
De-mi scri și o să vezi că tac
Trimite-mi flori de liliac
Un dor s'aline*

*Eu nu te uit și te aștept
Cu-o floare'n suflet, una'n piept,
De-ar fi să te iubească un veac
Mereu ți-ași cere liliac
Frumos ca tine*

*Trimite-mi flori de liliac
În nopți cu lună
Făcut cunună
Frumos ca tine
Un dor s'aline
Și uită toate
Pe inserate*

George Fidler

„Lipoveni-Bârjoveni“.

(Monografie).

Ori de aici și până acolo, ori deacolo pân'aici. Deși după nume ar semăna că s două sate, azi, nu-i decât un sătisor, cu case îngrămădite după botul „Cetățuei“ dela curtea boerească și până în fundul Pârlitei, cu palatele ei învelite cu malduri de stof afumat, de fuge ploaia pe ele, ca pe rață.

Odată, locurile și moșia asta, cu două sate pe atunci: Bârjoveni și Lipoveni, erau proprietatea cucoanei Joroaie. Satul Bârjoveni gospodărit unde-i azi fânațul bisericei, pe așezătura din vale a movilei de hotar dela Coadă Lacului, ce desparte ținutul Neamțului de a Romanului.

Bârjovenii, ca și Siliștenii, se trag neam de neamul lor, din Transilvania. Fugăriți de restul jugului și asuprașii ungurești, cu prigonirile de jale a anului 1784.

Satul, e întemeiat de două familii de fugari, vrednici și gospodari de soi: Bădișteștii și Guriteștii, din care se trag azi neamurile: Paznicu, Bortacaru, Pușcașu și Crețulescu. Frați buni între ei; dar cu nume schimbat, după ocupațiile și înfățișarea lor. Au trăit și trăesc și azi, după cum le-a fost sămânța de plodicioasă.

Satul Lipoveni, era împrăștiat și covrigit după botul Cetățuei, așa cum îl vedem. Intemeietorii satului, au fost niște Lipoveni de neam; iar de locul lor erau din ținutul Romanului.

Se pripășise aici din îndemnul cucoanei Joroaie, pentru ocupația lor de negustori și meșteri pricepuți, în ale grădinăriei și zatoane cu opusturi la iazurile de pește, care pe acele vremuri, erau o avere a localnicilor și masă gata țiganilor, robi de pe moșiile boerești. Se vede că cucoana bătrâna, ori cât de bună și blândă ar fi fost ea, din când în când, tot îi mai întreba de sănătate; iar zapezii curței de recivială și dijmuit, ca pe unii ce erau mai mult venetici pe moșia ei. Dacă au văzut ei, că nuri de șagă cu proprietăreasa și-i ținemai mult ața de cât fața, și-au luat inima în dinți și într'o bună zi, au ieșit în calea cucoanei... După ce satul întreg, s'a rânduit două obiceiul pământului, cu toate ingenuncherile și ploconețele în fața ei, au rugat-o să se milostivească cu dânșii și să le dăruiască pământul de sub case, ca să poată face aici, un târg lipovenesc. Și cum cucoana nu prea avea obiceiul, să țină copii de suflet și argați spâni, a rupt-o cu ei. Și Lipovenii lăsând satul pustiu și-au luat catrafusele încotro au văzut cu ochii. Și se tot duceau poate cât lumea asta, dacă nu le venea în gând, să se onrească oleacă în drum și pe la soacra boerului Hristodor, băbăția Buhușoai; care, din pricina bătrânețelor, era mai bună la inimă, ca hârsita de Joroaie. Fără multă trăgâneală, a făcut danie Lipovenilor, un chiscău de deal răpos, bun numai de lutării și mori de vânt. Lipovenii, au perit de când băue; dar târgul făcut de ei, a rămas până azi tot Buhuș, după numele milostivei Buhușoai. Și-a mai rămânea încă multă vreme, dacă negustorii s'or ruga lui Dumnezeu cu toată inima, să-i ferească de vânturi mari și vremuri grele....

Când Bârjovenii s'au văzut descotorosiți de Lipoveni, și-au lăsat casele lor în voia soartei și au scoborât mai în vale la dos, mutân-

du-se în sat deagata. Și harnici cum erau de neamul lor, s'au pus pe treabă și'n scurtă vreme s'au înstărit de par'că au fost rămași aici din corabia lui Noe. Dar din pricină că ei erau cam puținei și nu le ajungeau brațele să cuprindă toată munca moșiei, băeții Joroaie, odată cu însurătoarea, au luat de zestre de la socri și câte o droaie de țigani boerești. Unii de la Blebea-Neamțului și alții de la Zagorna-Iașului; asta după cum și-o găsit și ei ursitele și sacul petecul. Aștea și cu cei care-i mai cumpărase cucoana mare de la târg; căci pe stunci se vindea cu un galben ocaua de țigan, cântărit și drămăluit în lege.—Aduși la curtea boerească din Lipoveni, s'au înemurit în scurt cu Bârjovenii găsiți aici.

Fi-iar plătite vămile cu vârf și îndesat; pe ceia lume, lui Alexandru Lăpușeanu, care n'o avut ce face mai bun și-o adus sămânța țigănească din fundul Asiei și nân'la noi.

Unde a fost odată satul Bârjoveni, azi nu se mai cunoaște nimic. Doar o movilă de nământ pe imașul satului, pe care acum cresc tot soiul de urzici și bîlării, e semnul unor gospodării ce-au fost odată în Dincoace în Lipoveni, pe locul unde azi e școala primară, a fost atunci biserica lipovenească.

Și mai târziu, cam pe la 1870, după plecarea Lipovenilor, urmașii Joroaiei, au făcut un han mare de popas peste noapte, pentru cei întârziați și cu băutură tare pentru cei înfrigurați. Hanul l-a ținut în arendă popa Vasile, până hăt încoace în tovărășia unui jidan din Tg. Romanului. Într'un an mănos, când părintele se necăjea să desfunde beciul cel mare, care conținea apă și vinul începuse să se învinețească, tot săpând el și scoțind mereu la mâl și apă, deodată s'a năruit un mal de pământ, din care a ieșit o treucă mare de stejar, astupată cu un capsc greu, bătut bine în cue dese de frasen. Crezând părintele de bună seamă că acolo trebuie să fie fără doar și poate, dacă nu, o comoară barosană, apoi măcar niste odoare, ori alte scumpeturi, ascunse aici de bieții Lipoveni. Cu gândul aista, cei doi tovarăși nedespărțiți, Sfinția-Sa și cu jidanul, au păstrat taina numai pentru ei, asteptând ca mare lucru, să vină odată noaptea. Și cam pe când doarme și apa, unde nu s'a apucat cu ștangi și cu topoară, pe întrecute, să destupe fără multă zăbavă, capacul de pe treuca cu pricina! Să-i fi văzut nene în întunericul beciului și numai amândoi plini de mâl pân 'după urechi și 'n apă până la genunchi, cât au avut de furcă până ce cu multă osteneală, au dat capacul peste cap...

Părintele, ca cel deprins cu treburi destea, nu i-a fost tocmai mare mirarea; dar bietului jidan, îi clănțăneau dinții și încremenise cu lumânarea în mână și cu ochii holbați la popă; când în loc de galbenii visați, au dat de cogemite Lipovanul rămas din el numai scheletul și tidva goală, care nu făcea par'că a bine, cu rânjetul ei. Se prea poate, ca oasele să fi fost rămășiți dintr'un popă lipovenesc, care după obiceiul lor, fețele bisericesti, se îngropau în sicriu dăltuit și numai înlăuntrul bisericei.

Când s'o văzut jidanul afară și la largul lui, s'o lipsit pentru totdeauna și de afacere și de popă.

După plecarea Lipovenilor din sat, multă vreme au rămas Bârjovenii fără de biserică, trepădând mereu în duminici și sărbători, tocmai la biserica lui Cananău, de pe Dolca Silistei.

Iar pe la 1868, Cucoana Catinca Obreja de la Dărmăneștii-

Petrei, s'a milotivit la ruga lor și le-a făcut danie o capelă cu toate ce s'a găsit în ea : Străni, icoane, cărți și veșminte popești. Oamenii au sărit îndată cum li-i treaba lor, au adus-o în sat și au ridicat-o la loc de cinste, așa cum a fost și acolo de unde au luat-o, din ograda boerească de pe Cujești. De școală, în acest sat nici nu putea fi vorba până la 1877, când părintele Vasile care era și învățător pe atunci, a mutat școala de la Bârcu la Bârjoveni, lăsând acolo pereții goi și casa pustie. Și poate Sf. Sa n'o făcea asta, dacă nu-i era școala prea peste mână, de parohie și han.

Și așa, cu 55 de lei pe lună drept leafă, a mers strună bietul părinte o bucată bună de vreme; iar când i-a mărit-o la 135, a însemnat că era dascăl cu trecut și cu patru gradații de vechime în învățământ. Dar aceia erau bani, nu șagă! Cu leafă de pe o lună atunci, luai în voia cea bună o vacă cu lapte și-ți mai rămânea ceva și de purtat gospodăria, copiii și grijele casei, până la alt „zi întâi” când mort, copt, perceptorul îți număra parale pe roata căruței, oriunde te-ar fi întâlnit.

Nu ca azi, când în loc de leafă, la începutul de lună vin dator nici cu câte-o traistă de bunuri, că bietului salaraș, i s'a stins steaua, încă de luna trecută.

Azi satul Bârjoveni, e sat cu destulă vază și trecere printre celelalte sate, cu toate că aici e mai multă corcitură.

Bisericuța, a rămas tot capela cea dată de sufletul Cucoanei Catinca, dată de mâna ei cât cu vrute, cât cu nevrute; dar s'o învrednicit cei vrednici și au făcut și o școală nouă, cu două posturi și doi dascăli, că sămânța lui Ham, s'a înmulțit mai dihai ca rășcov, de ploaie. Și nu-i vremea trecută, să aibă și trei învățători, dacă gospodării s'ar ține cu temei de rânduială....

Păcat că s'au dus bătrânii, că ce mai biserică ar dura și încă la ce poziție și pe loc frumos și istoric!

Dar buba nu trebuie căutată numai la puțina tragere de inimă a ienoriașilor, care pentru parte din ei, ar fi mai nemerit s'o facă de caș. E vorba de parohii prea mari, filiale multe, biserici goale și preoți pe dinafară. Aici e aici! Românul e învățat a răbda pân'ce-i crapă pelea și tot trage și el nădejde ca spânul de barbă, poate o veni și ziua aceea, când fiecare sățior, va avea biserică și școala lui ca prin povești.

La drept vorbind, nu știu dacă n'ar fi rămas de răsul chioarei Petru Aron, cu toată redeva lui de pe Cetățuia Lipovenilor, dacă după sute de ani încă, nu s'ar fi mai găsit boeri și oameni de ispravă, care au știut să clădească la locul lor, așezăminte trainice și gospodărești, să refacă și să păstreze cu sfințenie, ce au moștenit din viță românească de boeri.

Așa bunăoară, curtea de sub botul Cetățuei, care azi e toată sală și mândria meleagurilor noastre, dacă ar fi fost lăsată pe seama unor ciocoi nemernici, cine știe poate, dacă pe unde-i ea acum cu podoaba brădetului și temeiul gospodăriei ce se vede, azi ar bate vântul urzicele și bojii. Căci:

Nici pruna ca usturoiul
Nici boerul ca ciocoiul;

Că ce-i viță boerească,
 Săde 'n țara Românească;
 Dar sămânța de ciocoi
 Nu face purici la noi.

Asa a fost să fie; că de la biata cucoană Ilinca Joroaie, moșia Bârjoveni, cu tot cu curte și țigani, a trecut drept zestre lui ginere-su, boerul Iorgu Lătescu, și de la el, prin cumpărătură de amanet, pe altă mână de om gospodar, boerului Iordache Nanu; care după ce a gospodărit-o o viață întregă, a lăsat-o moștenire fecioră-su Domnului Ministru Constantin Iordache Nanu, de pe urma căror familii, ani de arândul, aproape două vieți de om s'a hrănit și se mai hrănește încă, multă lume nevoiașă! De aici înainte, va rămâne băștelor s'o păstreze din tată în fiu, că: „Vița de vie, tot învie și surcica, nu sare departe de trunchi”. Numai bietul Roger C-tin Nanu, a fost sortit să-și ia mai înainte partea lui de moștenire, la Cireșoaia, în creasta sură a falnicilor Carpați!

În toamna lui 1916, când a sunat trompeta României-Mari, cel dintâi voluntar, care a plecat de prin părțile noastre, a fost el.

Pentru pilda lui de eroism și vitejie, în umbra fugară a bravului ofițer ce se târa ca o șopărlă ca să afle toate dedesupturile și tainele inamicului, cu regimentul lui de Vânători de Munte, familia i-a ridicat un monument în stâncă și bronz, la răscrucea drumurilor și răcoarea brazilor, din grădina părintească.

Cu acest monument, se cinstește nu numai eroul, dar și sufletul satului, din care s'a ridicat. Copiii în joaca lor, vor învăța de la el veac-de-veac, să știe cum se răsplătesc faptele mari; iar bătrânii satului, în taclale și povești la șezători, vor aprinde în tineret scânteia iubirii de țară, oțelind virtuțile, vor desface aripele șoimilor:

Statuia lui, e pildă nouă,
 Ca și toți aceia care,
 Ne-au dat liniștea și pacea
 Într'o „Românie Mare”

•

Chip de bronz, icoană sfântă
 Pentru orice trecător,
 Ce pentru Neam și pentru Țară,
 A rămas nemuritor.

Călătorul care se odihnește aici o clipă, aude în freamătul brazilor și cântecul păsărilor, povestea unui tânăr vânător....

În amintirea acestor fapte mărețe și spre eternizarea celui ce a căzut jertfă la înlăptuirea visului străbunilor noștri, cum și pentru pilda eroilor ce se ridică, umbra eroului dintre brazi, va sta de strajă gândurilor de la el și pân' la Ștefan, care acum patru sute opt zeci de ani, fugărea pe Petru-Aron, prin cotlanele Cetățuei....

TH. URSU

Școala primară și cercetășia

În vremurile de azi, când educatorii caută să se pătrundă cât mai mult de menirea lor și să activeze cât mai intens pentru formarea caracterelor e necesară o lămurire asupra importanței organizațiilor cercetășești, a scopului și programului lor în cadrul cursului primar.

Poate se mai întreabă unii ce este cercetășia ?

„Cercetășia este însăși viața, viața activă, viața bogată în fapte bune, viața închinată binelui țării și a neamului, viața de muncă dezinteresată pentru binele aproapelui“.

Prin cercetășie copilul va deveni un bun român, credincios lui Dumnezeu, devotat Regelui și iubitor de țară.

Vedem deci că cercetășia urmărește educația națională, morală și religioasă, întărirea sufletească și formarea caracterului. Știm însă că educația unui copil începută în fericite cazuri din casa părintească e completată și întregită cât mai mult de școala care-l primește încă neformat, încă nemodelat, de școala primară.

Din referințe de multe ori, de abia de aici încep străduințele de formare a unui viitor om, bun român și bun cetățean căci părinții nu sunt în măsură, nu pot sau nu vor să-și ia această sarcină.

Ceace încercăm acum să înfăptuim e o mână de ajutor pe care cu organizația cercetășească căutăm s'o dăm învățătorului la greaua lui sarcină de educator.

E incontestabil că influența mediului face mai greu sarcina educatorului atunci când ea este împotriva ideilor și învățăturilor lui.

În activitatea cercetășească pe lângă educația individuală de care ne ocupăm îndeaproape, prin organizație cercetășească căutăm tocmai formarea unui ansamblu, unui mediu în care copilul trăind să găsească prilejul să-și cheltuiască prisosul de energie în jocuri care-i întăresc trupul și mintea și care-i formează sufletul. Pentru el jocul acesta e cercetășia. Indatoririle pe care le capătă aici și pe care le respectă din dragoste și din joc îl vor învăța să-și respecte mai târziu datoriile lui de om.

Copilul care a făcut ucenicia cercetășiei în școala primară va fi mai pregătit din multe puncte de vedere pentru școala secundară; iar dacă instrucția lui se mărginește aici va fi mai pregătit pentru viață, va duce mai departe în societatea lui viitoare : dragostea de țară, de adevăr, de muncă și de cinste

pe care și le-a însușit și întărit în școala cercetășiei; căci după cum grădina de copii e o ucenicie a școalei, cercetășia e o ucenicie a vieții sociale.

Lucrul acesta a fost înțeles de țări a căror civilizație și în domeniul metodelor pedagogice nu ne pot provoca decât admirație: în Anglia și St. Unite.

Dar chiar vecinii noștri Poloni au dat o deosebită importanță dezvoltării cercetășiei la copiii sub 12 ani și au azi 30.000 de mici cercetași, clasându-se imediat după Anglia și St. Unite. Organizația micilor cercetași și cercetași este aceeași ca și la cei peste 12 ani la bază fiind meru sistemul patrului. Simțul social și spiritul de imitație atât de dezvoltat la copil este pe deplin satisfăcut prin acest sistem. Programul lor de activitate caută să-l orienteze spre veselie, entuziasm, dragoste de țară și să corijeze egoismul natural al copilului obișnuindu-l să servească cu dragoste pe alții.

Păstrând principiile lui Baden-Powell (intemeietorul cercetășiei) nu-l vom imita în totul ci după interpretarea d-lui Kaminski (Polonia) vom înlocui exotismul jocurilor propuse de Baden Powell cu jocuri cu substrat național. Vom face o reinviere a istoriei noastre prin joc și vom însufleși prin exemple.

Tot prin cercetășie vom învăța copilul să-și facă datoria față de școală, să învețe cu dragoste și plăcere ca la rândul său să poată învăța pe alții.

Cercetășia va învăța pe copil prețul economiei și-i va îndepărta din suflet pornirea spre distrugere și risipă.

Micul Cercetaș învață să-și găsească bucuria în lucrurile din jurul lui și în împlinirea micilor lui datorii.

Dar în afară de acest program care are în vedere mai ales dezvoltarea națională și morală a micilor cercetași vom căuta să lăsăm să acționeze influența bună a naturii asupra copiilor.

În imediata apropiere a creșului copii vor face mici excursii cu care vom urmări un scop multiplu: înmulțirea cunoștințelor, comportarea în fața naturii, dezvoltarea fizică, dezvoltarea morală.

Și mai punem multe speranțe în posibilitățile care se creiază de a ajuta prin fapta bună a patrului sau a centuriei pe copii săraci fie aici pe loc, fie trimițându-i dacă sănătatea lor o cere la mare în tabere sau în colonii.

Prin aceste rânduri am căutat să arăt în largi linii, valoarea educativă și rostul organizației cercetășești în școala primară, școală care este baza formării caracterului și sufletului copilului, pe care-l ajută astfel să ajungă un om folositor țării și societății.

MARIA PESTER

CALENDARUL OSTAȘULUI

— ANUL II. —

Apărut în admirabile condițiuni tipografice înseamnă o repetată surpriză. Material bogat, abundență de clișee. Totul, străbătut de un fir nevăzut — idee de călăuză citită printre rînduri — totul isvorit nu numai dragoste pentru frumos, dar și din dragoste pentru „răcutele” de azi — nădejdea și sprijinul de mîini, în ceasuri de restriște. — Din rîndurile acestui calendar se desprinde figura și sufletul ofițerului Om — ofițerului apostol — făclie ce nprăștie lumină și putere în prezent încredere și nădejde în viitor. Harnicul comandant al regimentului nostru de dorobanți (nume predestinat) merită mai mult decît omagiul subscrisului — la fel și „ostenitori” cari, rupînd din ceasurile lor de drept meritată odihnă, au așternut în proză sau vers, pe alb de hîrtie, prisosul iubirii lor pentru țară — și pentru ostaș. Părintele sufletesc al Regimentului 15 Dorobanți poate fi mulțumit. La fel colaboratorii: visul lor a devenit o admirabilă realitate, un mozaic de suflet și gînd concentrat în 96 de pagini. Colaboratorii cunoscuți. Prietenul Slt. N. N. își arată în mesteșugite stihuri ne-țărîmura lui dragoste pentru țara aceasta — atît că în admirabila lui lășuire de strofe, din citirea cărora se desprinde cadență de pas ostășesc, nu are ce căuta cuvîntul „risc” — Imi pare disonant, străin de cuprins — „Cîntecul Țigării” — cunoscut din alte împrejurări, cît și simțita descriere a Cheilor Biczului publicat din răposata „Valea Bistriței”. Tabloul pe cari-l realizează „Eroului” poet căpitan Vulovici — înbinat din citate bine alese din opera acestuia, din păcate prea puțin cunoscută — repet, tabloul acesta e vrednic de condeiul autorului. Dîi Colonel Manoliu și-ar putea face un punct de glorie din editarea operelor acestui erou — neadunate în volume complete mușcăind în paginile unor ziare și reviste, prin cine știe ce funduri de lăzi. — Și o încercare biografică n’ar strica.. Așa cred... Poate că în calendarul viitor această dorință a noastră își va găsi înfăptuirea... Sperăm... Multilateralul Gake mi-se prezintă și sub fațetă de poet... Nu e o surpriză — știm că-și așterne prea-plinul sufletesc pe hîrtie. — E minunată „Toamna” prin omenescul pe cari-l cuprinde — iar repetarea din strofa ultimă denotă nu numai un talent real, dar în acelaș timp, un deosebit gust estetic. — Proză semnează D-nu V. Ghițescu, Al. Gheorghiu, Pr. Matasă, Căpit. I. Vrînceanu, Căpit. Durican, C. Turcu. — Articole sau amintiri potrivite scopurilor pe cari le urmărește calendarul acesta. Mă voi opri asupra celor scrise de către Căpitanul Ion Vrînceanu — deși știu că la prima întîlnire mă va servi cu o porție de ironie (ca să nu spun mai rău). E un obicei al D-sale aceasta — se complace în anonim — calitate atît de rară în zilele noastre... Cîndva, în paginile revistei „Viața Romînească” am găsit o poveste tristă, tristă de tot — cu suferinți, cu spital, cu moarte, semnată I. Mironescu. — Vestitul profesor universitar pornit de prin meleagurile Tazlăului nostru.

Nu greșesc cred, punînd alături de „Puii Tatei” ca valoare, „Rînduiala” d-lui Căpitan Vrînceanu, după cum iarăși nu greșesc considerînd „Răfuiala lui Conu Alecu” drept o realizare vrednică de

a sta alături de cele mai bune pagini ale arhi-cunoscutului Brăescu — Nu mai pomenesc de celelalte „crime” literare — d-sa fiind un excelent revuist complectat cu un poet (te rog mult, nu te supăra, iubite Ion Vrion) și cu un prozator de adânci și nebănuite resurse. În concluzie, calendarul acesta, prin faptul că îngăduie talentelor sub haină militară de a-și vedea apreciate și alte calități decât cele de bun ostaș, prin faptul că pune la îndemina ostașilor o carte scrisă bine și pe înțelesul lor — calendarul acesta repet, umple un mare gol. Fie ca apariția lui să însemne un început de tradiție.

CALENDARUL SĂTENILOR

— ANUL al 27-lea —

Alături de revistele „Satul”, „Albina”, de ziarul „Libertatea” și al Sf. Sale preotului Moța de la Orăștie, luptător admirabil al crucii și slovii românești, Calendarul Sătenilor umple un gol simțit. Un mănunchi de oameni cari văd în țăran mai mult decât un factor de producție, mai mult decât un vot care i-ar putea ridica la o trecătoare mărire lumească, și-au dat mina și harnice albine, adună în pagini de revistă, ziar sau calendar, mierea învățaturii pe cari o revarsă din plin — luminează peste întunericul satelor — tămăduitoare docterie pentru durerile și rănilile țărânimii. Apostolii veacului acesta aruncă sămânța bună în pământul bun. Cît de mare, cît de aleasă trebuie să le fie mulțumirea sufletească a datoriei împlinite! Și cu prisosință locă! În paginile acestui calendar cu o limpeziciune de pârâu carpatin se’npletesc crîmpeie de suflet și gînd — în fiecare pagină este turnată acea simțire, decât toate mai aleasă — iubirea pentru fratele țăran... frate de sînge și de muncă, de bucurii și suferinți, acela ce cu preț de sînge a păstrat prin vitregia timpurilor neștirbită moștenirea de cruce și ogor.

Faptele de căpetenie ale neamului acesta se’nșirue asemeni soldaților la paradă în josul fiecărei file de calendar — stihurile de cremene, chiuituri peste holde ale lui Vasile Militaru — înbinare de iureș și goarnă — „Hotarul Sfânt” a lui Mircea Dem. Rădulescu vin să întorească înțelesul bulzului acesta de aur și soare. Aur de suflet și gînd, luminat de soarele nădejzii în viitor:

În afară de unele subtile aluzii politice cari — cred — nu au ce căuta într’o asemenea operă, calendarul acesta este corolarul unei munci entuziaste.

D-l Petru Gheorgheasa, ostenitorul — și prietenii săi: într’ale scrișului — au realizat prin calendarul acesta mai mult decât se poate arăta prin cuvinte. Cartea D-lor va pătrunde la sate, ploae dătătoare de rod peste verdele viu al țarinelor sufletești. — Din partea noastră, pentru tot ce au realizat, pentru tot ce vor mai realiza de acum înainte, numelor întilnite în acest cuprins de carte, o umilă și adînc recunoscătoare mulțămîntă.

PAGINA OFICIALĂ

1) M. E. N. cu ord. No. 179306/936 ne face cunoscut ca religia să se predea cum e fixat în programa analitică. Confesiunile îngrijesc de aceasta prin preoți, confesori delegați și confirmați de Minister. Dacă preoții lipsesc, religia se va preda de învățători.

2) Așezământul pentru ocrotirea oarbilor din Buzău Str. N. Iorga No. 16, cu adresa No. 390/936 ne face cunoscut de a indemnă pe părinți, care au tete oarbe dela 7 – 12 ani să le trimită în acest Așezământ, unde se primesc gratis, interne, învățându-le o meserie. Doritorii vor înainta cererea Direcției Așezământului. Pentru tetele mai mari de 12 ani, se cere dispensă.

3) Conf. ord. No. 192249/936 al M. E. N. ne face cunoscut că Secretariatul O. E. T. R. organizează ora străjerilor la Radio, pe care o difuzează în fiecare Sâmbătă dela ora 17 – 18 și solicită ca școlile care au aparate de Radio să le instaleze într'o sală de clas, unde să asculte elevii ora Străjerească.

4) Conform ord. No. 24094/936 al serv. de Invăț. local Iași se interzice elevilor de a face parte din orice partid, grupare sau asociațiune cu caracter politic, sau de a lua parte la orice manifestațiune cu asemenea caracter.

5) Conform ord. No. 31440/936 al serv. de Invăț. local Iași, ne face cunoscut că aprobă ca învățătoarele doritoare de a urma cursurile de perfecționare în țesutul covoarelor la șc. de țesătorie, fiind suplinite de colegi, primind salarul întreg dela catedră.

Doritoarele ne vor comunica pentru a fi înscrise.

6) La adresa No. 1709/936 Soc. pt. protecția animalelor vă face cunoscut a organiza asociațiuni școlare, în care elevii să fie indemnăți să iubească natura și animalele.

7) Se dă în copie Decizia Ministerială No. 315 din 4 Ianuarie 1937, cu privire la examenul de înaintare de gr. II, din sesiunea Dec. 1936 – Ianuarie 1937, spre a lua act cei interesați.

Art. I.—Candidații reușiți la proba scrisă, vor continua oralul în zilele fixate de comisiunile respective.

Art. II.—Lucrările scrise ale candidaților respinși la proba scrisă de gr. II, se vor cerceta din nou, de o comisiune compusă din plenul tuturor președinților comisiilor examinatoare.

Art. III.—Candidații cari vor obține media cerută de lege în urma cercetării de către Comisiunea instituită la art. II, vor continua celelalte probe înaintea comisiunilor dela centrele de examinare, cărora aparțin, după examinarea candidaților indicați la art. I.

**REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA REVISTEI „APOSTOLUL”
CERCUL DIDACTIC PIATRA-N.**

La această adresă se vor trimite schimbul de reviste, cărți, manuscrisele, recenziile, precum și orice corespondență referitoare la redacția și administrația revistei.